

‘નિયમસાર’ છેલ્લો પેરેગ્રાફ છે ને? ફરીથી લઈએ.

‘પૂર્વોક્ત ચાર ભાવો આવરણસંયુક્ત હોવાથી...’ આહાહા...! ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ પોતાની ભાવનામાં દ્રવ્ય સ્વભાવની દૃષ્ટિ કરી છે તો દૃષ્ટિ કરવાનું કહ્યું છે. એ વિના બધી પર્યાય.. અહીં તો ચાર ભાવ આવરણસંયુક્ત (કહ્યું છે). આહાહા...! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના પરિણામ એ તો ઉદયભાવ છે, વિકાર છે, ભોગીના ભોગનું મૂળ છે. ઇ હવે આવશે. આહાહા...! એ કોઈ ધર્મ નથી. તેમ એના આશ્રયથી-કારણથી શુભ કરતા-કરતા ધર્મ થશે એમ નથી. પણ ત્રણ ભાવ જે ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક છે એ પર્યાય છે. પર્યાયમાં નિમિત્તની અપેક્ષા અને નિરપેક્ષતા આવે છે. તો એટલી અપેક્ષા છે તો ચાર ભાવને આવરણસંયુક્ત કહ્યા. અથવા ક્ષાયિકભાવની પર્યાય-દશા હોય પણ એનો આશ્રય કરવા લાયક નથી. આવી વાત છે, ભાઈ! આહાહા...! શરીરની ક્રિયા તો ક્યાંય રહી ગઈ. અંદર વ્રત, તપ, ભક્તિના પરિણામ તો ક્યાંય રહી ગયા. ઝીણી વાત છે, ભાઈ! મૂળ વાત જૈનદર્શનની કોઈ અલૌકિક છે. આહાહા...!

અહીં કહે છે કે ચાર ભાવ એટલે ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક. આ ક્ષાયિકમાં તો કેવળજ્ઞાન આદિ નવ લબ્ધિ. નવ લબ્ધિ (આવી ગઈ). આહાહા...! એ પણ પર્યાય છે. દૃષ્ટિ જેને કરવી એણે પર્યાય ઉપર લક્ષ કરવું નહિ. આહાહા...! જેને સમ્યગ્દર્શન-ધર્મની પહેલી શરૂઆત કરવી હોય, એને તો ચાર ભાવથી રહિત અંદર જ્ઞાયકભાવ પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, એનો આશ્રય કરવાથી દૃષ્ટિ થાય છે. આહાહા...! આકરી વાત છે.

સાધારણ પ્રાણી ભલે છ ખંડના રાજમાં હોય. પણ એ સમકિતી છે તો એ સમકિતની દૃષ્ટિ દ્રવ્ય ઉપર છે. એ અખંડને સાધે છે. આહાહા...! બાહ્ય છ ખંડને તો સાધતા નથી, પણ પર્યાય ખંડ છે અને ભેદ છે તેને પણ સાધતા નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? ચાર ભાવનું લક્ષ છોડવું. કારણ કે એ મુક્તિનું કારણ નથી. આહાહા...!

‘કુંદકુંદાચાર્ય’ કહે છે કે મેં તો મારી ભાવના માટે (આ શાસ્ત્ર) બનાવ્યું છે. તમે સાંભળો, તમને યોગ્ય લાગે તો ગ્રહણ કરો. આહાહા...! આ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથનો કહેલો માર્ગ મારામાં છે. પણ મારી ભાવના દ્રવ્ય સ્વભાવ ઉપર છે. આહાહા...! બીજી ચીજ પર્યાય થાય છે, રાગ થાય છે, રાગનું નિમિત્ત પણ હોય, અંદરમાં કર્મ નિમિત્ત હોય, બહારમાં

ભગવાનની પ્રતિમા આદિ હો, પણ એ કોઈ આશ્રય કરવા લાયક નથી. આહાહા...! છે, પણ આશ્રય કરવા લાયક તો ત્રિકાળી ભગવાન ચૈતન્યનો વિલાસ, સહજાત્મસ્વરૂપનો વિલાસ જે આત્મા, સહજ ચૈતન્યનો વિલાસ પ્રભુ (છે). આહાહા...!

ત્રિકાળી દ્રવ્ય જે છે એ સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ, ચૈતન્યના આનંદસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા પૂર્ણ છે. એનો આશ્રય કરવાથી સમ્યગ્દર્શન થાય છે. ચારિત્ર તો હજી પછી છે, બાપુ! સમ્યગ્દર્શન... આહાહા...! પોતાના દ્રવ્યનો આશ્રય કરીને પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન થાય છે. પછી દ્રવ્યનો વિશેષ આશ્રય કરવાથી ચારિત્ર ઉત્પન્ન થાય છે. સમ્યગ્દર્શનની પર્યાયના આશ્રયથી ચારિત્ર નથી થતું. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? એ કારણે આ ચાર ભાવને આવરણસહિત કહ્યા છે. આશ્રય કરવા લાયક નથી એ કારણે.

‘ત્રિકાળ નિરુપાધિ જેનું સ્વરૂપ છે...’ આહાહા...! ભગવાન દ્રવ્ય વસ્તુ અંદર છે. એ ત્રિકાળ નિરુપાધિ છે. જેમાં ઉપાધિ, કર્મના નિમિત્ત અને રાગની ઉપાધિ અંદર છે જ નહિ. આહાહા...! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, તપના પરિણામ એ ઉપાધિ છે, એ વસ્તુમાં નથી. આહાહા...! નિરુપાધિ ભગવાનઆત્મા, જેનું સ્વરૂપ જ નિરુપાધિ છે. ‘એવા નિરંજન...’ જેમાં અંજન એટલે મેલ રાગાદિનો પણ અભાવ છે. ‘નિજ પરમ પંચમભાવ...’ આહાહા...! સવારમાં આવ્યું હતું ને? કે મોક્ષની પર્યાયને પણ દ્રવ્ય કરતું નથી. આહાહા...! ગજબ વાત! દયા, દાન, રાગનો કર્તા તો આત્મા નથી, અને જે કર્તા માને એ આત્મા નથી, એ તો અનાત્મા છે. આહાહા...! વાત આકરી લાગે, ભાઈ!

અહીંયા કહે છે, ‘નિરંજન નિજ પરમ પંચમભાવ...’ ત્રિકાળી નિરંજન. એમ તો શુદ્ધાત્માની વાત તો વેદાંત પણ ઘણી કરે છે. કબીરમાં પણ ઘણી વાત આવે છે. પણ આ વાત નહિ. આવી નહિ. બધી એકાંતની વાત છે. આહાહા...! આ તો પરમાત્મા એક સમયમાં સેકન્ડના અસંખ્ય ભાગમાં પારિણામિક સ્વભાવભાવ વર્તમાનમાં પૂર્ણ છે. ત્રિકાળીની અપેક્ષાએ તો પછી. વર્તમાનમાં જ પૂર્ણ છે. પરમાત્મા અનંતગુણનો કંદ, ખાણ, વર્તમાનમાં જ પરમ પારિણામિકભાવ પૂર્ણ છે. એવા પારિણામિકભાવની... જુઓ! આહાહા...! ‘ભાવનાથી...’ ક્ષાયિકભાવની ભાવનાથી અને ઉદયભાવની ભાવનાથી નહિ. દયા, દાન, વ્રતની ભાવનાથી આત્માનું સમ્યગ્દર્શન થાય છે... આહાહા...! કે ચારિત્ર થાય છે એમ નથી. ચાહે તો પંચમહાવ્રત, અઠ્યાવીસ મૂળગુણ પાળે, પણ એ બધો રાગ છે. આહાહા...! એના આશ્રયથી ભાવના નથી થતી. આહાહા...!

ભાવના તો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક પર્યાય છે. પણ એ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક પર્યાયના આશ્રયથી એ ભાવના નથી થતી. આવી વાત હવે ક્યાં લોકોને... પંચમ પારિણામિક સ્વભાવ ભગવાનઆત્મા, એની ભાવનાથી. ભાવના શબ્દે ચિંતન અને કલ્પના એ નહિ. પરમભાવ પરમાત્મા દ્રવ્યસ્વભાવ, એની એકાગ્રતા, એને ધ્યેય બનાવીને... આહાહા...! વસ્તુના

સ્વભાવને ધ્યેય બનાવીને અંતરમાં એકાગ્ર થવું એ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની પર્યાય, એ દ્રવ્યમાં એકાગ્ર થવાથી થાય છે. આહાહા...! અરે...! માણસને નવરાશ ક્યાં? અંદર આ મૂળ ચીજ.

આમ તો ‘મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર ઐવેયક ઉપજાયો.’ ‘છ ઢાળા’માં આવે છે. ‘છ ઢાળા’ ‘મુનિવ્રત ધાર...’ અઠ્યાવીસ મૂળગુણ, પંચમહાવ્રત એના માટે ચોકા કરીને આહાર (બનાવ્યો હોય તો) ત્રણકાળમાં લે નહિ. પ્રાણ જાય તો પણ એક પાણીનું બિંદુ એના માટે બનાવ્યું હોય તો લે નહિ એવી તો જેની ક્રિયા (હતી). અનંતવાર નવમી ઐવેયક ગયો. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! ત્યાં આ પંચમહાવ્રત નિરતિચાર (પાળ્યા). પણ એ બધો રાગ છે. ‘મુનિવ્રત ધાર અનંતબૈર ઐવેયક ઉપજાયો, પણ આત્મજ્ઞાન બિન લેશ...’ આત્મજ્ઞાન રાગથી ભિન્ન ભગવાન, એવો ત્રિકાળી આત્મા, આત્મજ્ઞાનનો અર્થ, ગુણનું જ્ઞાન, પર્યાયનું જ્ઞાન એમ નહિ. નિમિત્તનું જ્ઞાન, રાગનું જ્ઞાન એ તો નહિ પણ પર્યાયનું જ્ઞાન અને ગુણભેદનું જ્ઞાન એ પણ નહિ. આહાહા...! આવી વાત છે. ‘આત્મજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો.’ એ ‘છ ઢાળા’માં આવે છે ને? ‘આત્મજ્ઞાન બિન...’ આત્મા જે ચિદાનંદ પ્રભુ છે, તેને સ્પર્શ કરવો... આહાહા...! એનો અનુભવ કરવો. આવી ચીજ ભાવસ્વરૂપ જે ત્રિકાળ છે, એમાં એકાગ્રતારૂપી ભાવના કરવી. આવી વાત છે.

એ ‘ભાવનાથી પંચમગતિએ...’ મોક્ષમાં આ ભાવનાથી ‘મુમુક્ષુઓ (વર્તમાન કાળે) જાય છે,...’ આહાહા...! મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ભગવાન બિરાજે છે. ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા. એની ઉપસ્થિતિમાં સંતો, આત્મધ્યાની, જ્ઞાની અંતર પંચમભાવની ભાવનાથી અત્યારે પણ મોક્ષ એટલે કેળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે. પણ એ ભાવ આ. વ્યવહાર કરતા-કરતા સમ્યગ્દર્શન થાય છે અને મોક્ષ થાય છે કે પર્યાયના આશ્રયથી સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન થાય છે એમ નથી. અરે...! આ સમજવાની દરકાર પણ નથી. અંદર છે?

‘પંચમભાવની ભાવનાથી પંચમગતિ...’ આહાહા...! પંચમગતિ એટલે સિદ્ધ-મોક્ષ. ‘મુમુક્ષુઓ (વર્તમાન કાળે)...’ મુમુક્ષુ એને કહીએ, જેને પરમાનંદ સ્વરૂપ ભગવાનઆત્માની ભાવના કરીને પરમ આનંદ સ્વભાવથી પ્રગટ થયો છે અને એ ઉપાદેય ત્રિકાળ આત્માને માને છે. પર્યાયને પણ ઉપાદેય નથી માનતા, હેય માને છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? એ તો પહેલા આવી ગયું. સમકિતી સંવર, નિર્જરા અને મોક્ષ પર્યાયને પરદ્રવ્ય માને છે. શરીર, વાણી, મન, પૈસા અને ધૂળ તો ક્યાંય પરદ્રવ્ય રહી ગયા. એની સાથે આત્માને કોઈ સંબંધ નથી. પણ અંદરમાં રાગ આવ્યો એની સાથે પણ આત્માને સંબંધ નથી. પણ અંદરમાં ભાવના થઈ, શુદ્ધ પરમપારિણામિકસ્વભાવની ભાવના થઈ, તો એ સંવર અને નિર્જરા છે. એ (ભાવનાથી) મુમુક્ષુઓ મોક્ષ જાય છે. છે?

‘મુમુક્ષુઓ (વર્તમાનકાળે) જાય છે,...’ આહાહા...! પણ છતાં એ પર્યાયના આશ્રયે નહિ.

એને (—રાગને તો) અહીં પરદ્રવ્ય કહ્યો છે. આહાહા...! અર..ર..! પૈસા, શરીર, ધૂળ તો પરદ્રવ્ય છે, એની સાથે તારો કોઈ સંબંધ નથી. આહાહા...! પણ તારી પર્યાયમાં પંચમભાવની ભાવનાથી અંતરમાં સંવર અને નિર્જરા શુદ્ધ આનંદનો સ્વાદ આવ્યો, અતીન્દ્રિય આનંદનો સ્વાદ આવ્યો, એને પણ પરદ્રવ્ય કહેવામાં આવ્યું છે. છે? એ વાત તો પહેલા ચાલી ગઈ. પહેલી જ ૩૮ ગાથામાં. સાત તત્ત્વ પરદ્રવ્ય છે. આહાહા...! સવારમાં પણ આવ્યું હતું. દ્રવ્યસ્વભાવ વસ્તુની દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરાવવાની વાત છે. લાખ વાર, કરોડ વાર ક્રિયાકાંડ કરે, એની સાથે ધર્મને કોઈ સંબંધ નથી. આહાહા...!

આ એક જ પરમાત્મા પૂર્ણસ્વરૂપે અંદર બિરાજમાન છે. એની ભાવના એટલે અંતરની એકાગ્રતા, એનો આશ્રય કરવાથી, જે કાંઈ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર થયું એ પણ પરદ્રવ્ય છે. આહાહા...! એ પરદ્રવ્યનો આશ્રય કરવા લાયક નથી. અને પરદ્રવ્યના આશ્રયથી મુક્તિ નથી થતી. સ્વદ્રવ્ય પંચમભાવની ભાવનાથી મુમુક્ષુને મુક્તિ થાય છે. આહાહા...! એથી ચાર ભાવ નથી એમ નથી. આવા ધર્મને પોતાની પર્યાયમાં નબળાઈથી રાગ આવે છે, (નથી આવતો) એમ નથી. રાગ થાય છે પણ એ રાગ બંધનું કારણ છે. અને જે સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન થયું, એ સંવર-નિર્જરાના આશ્રયથી વિકલ્પ ઉત્પન્ન થાય છે, રાગ ઉત્પન્ન થાય છે. ત્રિકાળી ભગવાન જ્ઞાનાનંદ સહજાત્મસ્વરૂપ પ્રભુ! આહાહા...! એનો આશ્રય કરવાથી નિર્વિકલ્પતા ઉત્પન્ન થાય છે અને એની ભાવના—એકાગ્રતા કરવાથી પંચમગતિએ-મોક્ષે મુમુક્ષુઓ જાય છે. એ આવ્યું ને? પંચમગતિ એટલે મુક્તિ. પંચમભાવની ભાવનાથી પંચમગતિને (પામે છે). ભાષા તો સાદી છે. ભાવ તો બહુ ગંભીર, ભાઈ! અરે..રે...! જિંદગી ચાલી જાય છે. એમાં આ વાત અંતરમાં દૃષ્ટિ નથી કરી, (તો) એ ચોરાશીના અવતારમાં રખડી મરશે. નરક અને નિગોદમાં જશે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

વર્તમાનકાળમાં પંચમગતિએ મુમુક્ષુઓ જાય છે. ભલે અહીંયા નથી (જતા) પણ મહાવિદેહમાં વર્તમાનમાં પંચમભાવની ભાવનાથી, ત્રિકાળ પંચમભાવ, એની ભાવના વર્તમાન એકાગ્રતા, એનાથી મુમુક્ષુજીવ મોક્ષે જાય છે. આહાહા...! ‘(ભવિષ્ય કાળે) જશે...’ ભવિષ્ય, જે વર્તમાનથી અનંતકાળ છે, તો એ બધે એક જ સિદ્ધાંત છે. પંચમભાવ ભગવાન પૂર્ણાનંદને પકડીને એકાગ્રતા થવાથી ભવિષ્યમાં પંચમગતિને પ્રાપ્ત કરશે. આહાહા...! ‘અને (ભૂત કાળે) જતા.’ અનંતકાળ ગયો એમાં પણ જે મોક્ષે ગયા, એ અંતર સ્વભાવ જે પૂર્ણાનંદ પ્રભુ! એમાં એકાગ્ર થઈને (એને) ધ્યેય બનાવીને લીન થાય છે, ભૂતકાળમાં પણ ‘પંચમભાવની ભાવનાથી પંચમગતિએ મુમુક્ષુઓ જાય છે,...’ આહાહા...! કેવો માર્ગ આ! એક કોર મંદિર બનાવવા, રથયાત્રા કાઢવી. કોણ કાઢે? સાંભળ તો ખરો. એ તો બધી જડની ક્રિયા થવાની છે તે થાય છે. શું આત્મા કાઢી શકે છે? આહાહા...! શું આત્મા મંદિર બનાવી શકે છે? આત્મા રાગ બનાવે (કરે) છે એમ માનવું એ પણ મિથ્યાદૃષ્ટિનું કર્તવ્ય છે. તો પરને હું

કરું છું, મંદિર હું બનાવું છું, એ તો મહામિથ્યાદષ્ટિ છે. ગૃહિત મિથ્યાદષ્ટિ. પેલું અગ્રહિત છે. આહાહા...! આવી વાત છે.

ભગવાન ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ની ગાથામાં આ લીધું છે. તેનો અર્થ ટીકાકાર ‘પદ્મપ્રભમલધારીદેવ’ મુનિ કરે છે. ‘(ભવિષ્યકાળે) જશે અને (ભૂતકાળે) જતા.’ એ પંચમભાવની ભાવનાથી મોક્ષે ગયા છે. અનંતા તીર્થકરો, અનંતા કેવળીઓ જે મોક્ષે ગયા એ બધા પરમાત્મસ્વરૂપ ત્રિકાળ. ‘ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે.’ એ પરમાત્મસ્વરૂપ, જિન વીતરાગસ્વરૂપી પ્રભુ આત્મા છે. એ પરમાત્માનો આશ્રય કરવાથી, એકાગ્ર થવાથી ભૂતકાળમાં પણ મોક્ષે ગયા છે, વર્તમાનમાં પણ જાય છે અને ભવિષ્યમાં પણ જશે. આહાહા...!

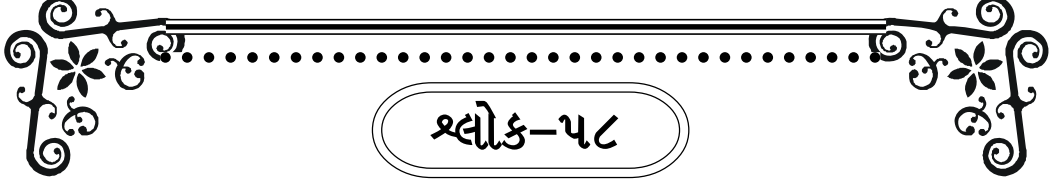
એક માર્ગ છે. ‘એક હોય ત્રણકાળમાં પરમારથનો પંથ.’ બે નહિ. આ એક જ પંથ છે. ‘એક હોય ત્રણકાળમાં પરમારથનો પંથ.’ એ ‘શ્રીમદ્’ની ‘આત્મસિદ્ધિ’ માં આવે છે. આહાહા...! અરે...! સાંભળવા મળે નહિ. અને આ જગતના રસમાં ઘૂસી ગયો. આહાહા...! પૈસા... પૈસા... પૈસા... નહોતું કહ્યું? બે અબજ અને ચાલીસ કરોડ. ‘મુંબઈ’માં એક શેઠ આવ્યા હતા. ‘ચીમનભાઈ’. વૈષ્ણવ છે. પચાસ કરોડ રૂપિયા. વ્યાખ્યાનમાં આવ્યા હતા. મોટું નામ સાંભળીને આવે. પણ કાંઈ બેસે નહિ. પચાસ કરોડ. શું નામ એનું? ‘રામદાસ’.

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- શેઠ ન કહેવું મહારાજની પાસે એમકે લોકો શેઠ કહે છે. એમ કહે ‘રામદાસ શેઠ’ મને ન કહેવું. મહારાજ! તમારી પાસે અમે શેઠ ક્યાં છીએ? ઘરની બધી સ્ત્રીઓ જૈન શ્વેતાંબર. ઘરમાં બધી સ્ત્રી, દીકરાની વહુ બધી શ્વેતાંબર જૈન અને દીકરા અને એ બધા વૈષ્ણવ. પચાસ કરોડ. અને બે-ચાર-પાંચ, ઘણાં કરોડની તો પેદાશ છે. એક તો પણ આપણા અહીંયા છે ને ‘જામનગર’માં? ‘જામનગર’માં એક છે ને? આપણા ‘રામજીભાઈ’નો દીકરો નોકર છે. વ્યાખ્યાનમાં આવ્યા હતા. શું નામ એનું? નામ ભૂલી ગયા. સાડા ત્રણ કરોડની એક વર્ષની પેદાશ. ધૂળ. પેદાશ, હોં! હજી વધારવાનો છે. એક વર્ષની પાંચ કરોડની પેદાશનો વેપાર વધારવાના છે. ધૂળમાં પણ નથી. આહાહા...!

અહીંયા તો કહે છે, તને ક્ષયોપશમ, સંવર-નિર્જરા થઈ, એનો આશ્રય કરવાથી વિકલ્પ ઉત્પન્ન થાય છે. કેમ કે એ પર્યાય છે. આકરી વાત, બાપુ! જૈનધર્મમાં અત્યારે તો ગડબડ. બસ આ કરો... આ કરો... આ કરો... આ કરો... વ્રત કરો, તપ કરો, અપવાસ કરો... કરવું... કરવું... કરવું... એ કરવું એ મરવું છે. હું કરું, રાગનો કર્તા થાય છે, એ તો સ્વરૂપનું મૃત્યુ કરે છે. આહાહા...! સ્વરૂપ તો જ્ઞાતા-દષ્ટા પંચમપારિણામિક સ્વભાવ છે, તેને રાગનું કર્તાપણું સોંપવું એ આખા ચૈતન્યને વિકારી બનાવવા જેવું છે. વિકારી બનાવવો છે. આહાહા...! સૂક્ષ્મ ભાવ છે, પ્રભુ! આ તો ત્રણલોકના નાથ સર્વજની વાણી સાક્ષાત પરમાત્મા મહાવિદેહમાં કરે છે. મહાવિદેહમાં કરે છે એ વાણી આ આવી છે. આહાહા...!

‘હવે ૪૧ મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ બે શ્લોક કહે છે :’

શ્લોક-૫૮

(આર્યા)

અંચિતપંચમગતયે પંચમભાવં સ્મરન્તિ વિદ્વાન્સઃ ।

સંચિતપંચાચારાઃ કિંચનભાવપ્રપંચપરિહીણાઃ ॥૫૮॥

[શ્લોકાર્થ :-] (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્યરૂપ) પાંચ આચારોથી યુક્ત અને કાંઈપણ પરિગ્રહપ્રપંચથી સર્વથા રહિત એવા વિદ્વાનો પૂજનીય પંચમગતિને પ્રાપ્ત કરવા માટે પંચમભાવને સ્મરે છે. ૫૮.

શ્લોક-૫૮ ઉપર પ્રવચન

હવે ટીકાકારના બે શ્લોક. ૫૮મો શ્લોક.

અંચિતપંચમગતયે પંચમભાવં સ્મરન્તિ વિદ્વાન્સઃ ।

સંચિતપંચાચારાઃ કિંચનભાવપ્રપંચપરિહીણાઃ ॥૫૮॥

શ્લોકાર્થ :- ‘(જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્યરૂપ)’ શુદ્ધ ચૈતન્યની પર્યાય, નિર્મળ વીતરાગી પર્યાય. ‘પાંચ આચારોથી...’ પાંચ વીતરાગી પર્યાયના આચરણથી ‘યુક્ત અને કંઈ પણ પરિગ્રહપ્રપંચથી સર્વથા રહિત...’ આહાહા...! વિકલ્પનો પણ પરિગ્રહ નથી. શરીરનો તો નથી. આહાહા...! ‘એવા વિદ્વાન...’ એને વિદ્વાન કહીએ, કહે છે. આહાહા...! બાકી બધા ભણ્યા-ગણ્યા... આહાહા...! એક વિદ્વાન ‘સમયસાર’માં આવે છે કે વિદ્વાન નિશ્ચયને, ભૂતાર્થને છોડીને વ્યવહારનો આશ્રય કરે છે એ મિથ્યાદષ્ટિ વિદ્વાન છે. આવ્યું છે ને? શ્લોક છે ને?

મુમુક્ષુ :- ભૂતાર્થ તજીને

ઉત્તર :- વિદ્વાન કીધા ને. વિદ્વાન થઈને નિશ્ચયના આશ્રયની વાત છોડીને વ્યવહારના કર્તવ્યમાં પડ્યો છે એ મૂંઢ મિથ્યાદષ્ટિ સંસારમાં રખડનારો છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- હતી એ કાળે હશે. ભગવાન વખતે. ‘કુંદકુદાર્યાય’ વખતે. ત્યારે તો આમાં લખાયું છે. હવે આ આચાર્ય મહારાજ આ કહે છે. આ આચાર્ય નથી પણ મુનિ છે. ટીકાકાર

‘પદ્મપ્રભમલધારી’ મુનિ. તો કહે છે, કે વિદ્વાન તેને કહીએ... આહાહા...! કે ‘પૂજનીય પંચમગતિને પ્રાપ્ત કરવા માટે...’ આહાહા...! સિદ્ધગતિ પંચમ છે. આ ચાર ગતિ નરક, તિર્યચ, મનુષ્ય, દેવથી ભિન્ન સિદ્ધગતિને પ્રાપ્ત કરવા... આહાહા...! ‘પંચમભાવને સ્મરે છે.’ ભગવાનનું સ્મરણ કરે છે એમ ન લીધું. ભગવાનનું સ્મરણ કરે તો એ વિકલ્પ ને બંધનો રાગ છે, સંસાર ઝેર છે. આહાહા...! (સમયસાર) મોક્ષ અધિકારમાં લીધું છે. એ શુભભાવ જે આવે છે એ ઝેરનો ઘડો છે. ગજબ વાત છે, ભાઈ!

મુમુક્ષુ :- શાસ્ત્રમાં એવું આવે છે કે શુભથી શુદ્ધ થાય.

ઉત્તર :- બિલકુલ નથી આવતું. એ તો વ્યવહારનું કથન છે. સાધનથી સાધ્ય એવું કથન છે. વ્યવહારનયનું કથન છે. કથન જેમ ઘીનો ઘડો કહેવામાં કથન છે. આહાહા...! એમ એ તો કથન બતાવવાની વાત છે. વસ્તુ એવી નથી. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- તો એ કથનને માનવું કે ન માનવું?

ઉત્તર :- સમજાવવામાં કથનભેદ આવ્યા વગર રહે નહિ. ગમે તેટલા અધિક બુદ્ધિવાળા હોય. ટમી ગાથામાં આવે છે ને? આત્માને સમજાવવું છે, તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર જે વીતરાગી પર્યાયને પ્રાપ્ત એ આત્મા. તો એ ભેદ થયો એ પણ વ્યવહાર થયો. ‘સમયસાર’ની ટમી ગાથા. સમજાણું કાંઈ? એ ભેદ પણ નહિ. એ તો સમજાવવા માટે ભેદથી કથન છે. આહાહા...! માર્ગ બહુ આકરા, ભાઈ!

અરે...! અનાદિકાળથી રખડી મરે છે. નરક ને નિગોદ. નિગોદના દુઃખનું, નરકના દુઃખનું વર્ણન પ્રભુ કરે છે. પ્રભુ! તારા નરકના એક ક્ષણના દુઃખ, કરોડ ભવે અને કરોડ જીભે ન કહી શકાય, પ્રભુ! તે એવા દુઃખ વેઠ્યા છે. એક આ મિથ્યાશ્રદ્ધાને કારણે. શ્રદ્ધા સુધારી નહિ. બાકી વર્તન એટલા કર્યા, મહાવ્રત અને અણુવ્રત ને આમ, તેમ, એટલા દાન (દીધા), એટલી દયા, વ્રત (કર્યા), બાર બાર મહિનાના અપવાસ.. આહાહા...! એ બધામાં ધર્મ માન્યો (એ તો) મિથ્યાત્વનું પોષણ છે. સમજાણું કાંઈ? એ બધું નરક-નિગોદનું કારણ છે. એ હમણાં કળશમાં આવશે.

‘પરિગ્રહપંચથી સર્વથા રહિત એવા વિદ્વાનો પૂજનીય પંચમગતિ...’ અહીં મુનિ લીધા છે. મુનિ છે એ તો સર્વથા પરિગ્રહરહિત છે. અંદર વિકલ્પનો પણ પરિગ્રહ નથી. રાગના પરિગ્રહની પક્કડ નથી. પક્કડ તો જ્ઞાયક સ્વભાવની પક્કડ છે. આહાહા...! ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવના અનુભવથી મોક્ષને પ્રાપ્ત થાય છે. ‘પૂજનીય પંચમગતિને પ્રાપ્ત કરવા માટે પંચમભાવને સ્મરે છે.’ વિદ્વાન. આહાહા...! ભગવાનનું સ્મરણ કરવાનું તો છોડી દીધું. એ તો રાગ છે, પણ રાગનું સ્મરણ કરવું એ પણ રાગ છે માટે છોડી દીધું. અને પર્યાયનું સ્મરણ કરતા એમાં પણ રાગ થાય છે માટે એ પણ છોડી દે. આહાહા...! ત્રિકાળી દ્રવ્યનું સ્મરણ કરવાથી પંચમગતિનું કારણ ઉત્પન્ન થાય છે. આહાહા...!

દર્શનશુદ્ધિ બહુ અલૌકિક વાત છે. એ વિના બધી વાતું ગમે તેટલા આચરણની અને ક્રિયાની કરે એ બધા એકડા વિનાના મીંડા છે. આહાહા..! એકડા વિનાના શૂન્ય. લાખ કરોડ શૂન્ય કરે પણ એ એક વિના સંખ્યામાં ન ગણાય. એમ પંચમહાવ્રત અને સંસાર, ઘોર નગ્નપણું અને વનવાસમાં રહેવું. એ શ્લોક આવે છે. એ બધો સંસાર છે. આહાહા..! પોતાનો આત્મા અંદર રાગથી રહિત અને પર્યાયથી રહિત છે, એવી ચીજનું અવલંબન ન લીધું અને એનો આશ્રય ન કર્યો તો બધું ફોગટ છે. આહાહા..!

એ કહે છે, ‘પંચમભાવને સ્મરે છે.’ પ્રભુનું સ્મરણ ન કરવું? પ્રભુ તું છો. ‘મોક્ષપાહુડ’માં ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ તો એમ કહે છે, કે ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ ‘મોક્ષપાહુડ’ની ૧૬મી ગાથા. ‘પરદવાદો દુગર્ગઈ’ પ્રભુ! તું અમારું સ્મરણ કરીશ તો તને રાગ અને દુર્ગતિ થશે. તને ચૈતન્યની ગતિ નહિ મળે. આહાહા..! એ સંતોને જગતની ક્યાં પડી છે. નાગા બાદશાહથી આઘા. સમાજ, સમતોલ રહેશે નહિ. કાંઈ નથી પડી. સમાજ નિંદા અને વિરોધ કરશે કે નહિ, એની કાંઈ પડી નથી. આહાહા..! ‘પરદવાદો દુગર્ગઈ’ ‘અષ્ટપાહુડ’ની સોળમી ગાથા છે. છે ને? આ ‘કુંદકુંદાચાર્ય’નું ‘અષ્ટપાહુડ’ છે. મોક્ષપાહુડ, હોં! એમાં ૧૬મી ગાથા. લ્યો, એ જ આવ્યું પાનું ફેરવ્યું ત્યાં. ‘પરદવાદો દુગર્ગઈ’ ત્યાં ચિહ્ન કર્યું છે. ‘પરદવાદો દુગર્ગઈ’ પરદ્રવ્યથી દુર્ગતિ થાય છે. ભગવાન કહે છે, કે તારું લક્ષ જો અમારી ઉપર જશે તો તને રાગ થશે. એ ચૈતન્યની ગતિ નથી. એ તો દુર્ગતિ છે. ગજબ વાત છે. આહાહા..!

‘સદવાદો હુ સુગર્ગઈ’ પંચમ પારિણામિકભાવ જે સ્વદ્રવ્ય છે, એના આશ્રયથી તને સુગતિ એટલે મુક્તિ મળશે. છે? ‘ઇય ણાઠ્ઠણ’ પરદ્રવ્યથી દુર્ગતિ. પરનું લક્ષ કરે, ચાહે તો ત્રણલોકના નાથની પ્રતિમા અને ભગવાન સાક્ષાત હો, પણ એનું લક્ષ કરીશ તો તને પરદ્રવ્ય છે તો રાગ જ થશે. એ ચૈતન્ય જ્ઞાતા-દષ્ટાની અપેક્ષાથી રાગ એની ગતિ નથી એ તો દુર્ગતિ છે. અર..ર..! ૧૬મી ગાથા છે. ‘ઇય ણાઠ્ઠણ સદવ્વે કુણહ રઈ’ સ્વદ્રવ્યમાં પ્રેમ કર, અંદર આનંદના નાથમાં જા. આહાહા..! ‘વિરઙ્ગ ઇયરમ્મિ’ ઇતર એટલે બીજા દ્રવ્યો અને પર્યાયથી વિરતી કર, વિરામ પામ. આહાહા..! માલ આવ્યો છે, ભાઈ! ૧૬મી ગાથા છે.

મુમુક્ષુ :- ..

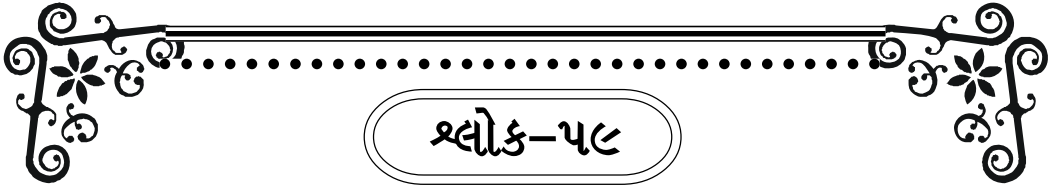
ઉત્તર :- આ આવ્યું ને સ્મરણ કરવું. ભગવાનનો આશ્રય, પરદ્રવ્યનો આશ્રય કરવાથી રાગ થાય છે. પંડિતજીને વાંચવા દો. આ ૧૬.

મુમુક્ષુ :- પરદ્રવ્યસે દુર્ગતિ હોતી હૈ ઔર સ્વદ્રવ્યસે સુગતિ હોતી હૈ યહ સ્પષ્ટ (- પ્રગટ) જાનો, ઇસલિયે હે ભવ્યજીવો! તુમ ઇસ પ્રકાર જાનકર સ્વદ્રવ્યમેં રતિ કરો ઔર અન્ય જો પરદ્રવ્ય ઉનસે વિરતિ કરો.

ઉત્તર :- વિરતિ કરો. મોક્ષપાહુડની ૧૬મી ગાથા છે. અહીં તો હજારો શાસ્ત્રો જોયા

છે ને, કરોડો શ્લોકો જોયા છે. આહા...! ચેતાંબરના કરોડો શ્લોક જોયા છે. પહેલા દુકાન ઉપર પણ વાંચતા હતા. નાની ઉંમર. ૧૮ વર્ષની ઉંમરથી. ૭૦ વર્ષ થયા. ‘પાલેજ’માં પિતાજીની ઘરની દુકાન છે ને. ‘ભરૂચ’ અને ‘વડોદરા’ વચ્ચે ‘પાલેજ’માં દુકાન છે. અત્યારે પણ દુકાન છે. ૪૦ લાખ રૂપિયા છે. ચાર લાખની ઉપજ છે. ‘પાલેજ’માં દુકાન ચાલે છે. અમારા ભાગીદારના દીકરા છે. ફર્નના દીકરા ભાગીદાર છે. એનો દીકરો છે. ઘણો પ્રેમ. આઠ દિવસ રહ્યા. સાંભળ્યું. અને જ્યારે જવાનું નક્કી થયું, કાલે તો મહારાજ જવાના,... બધા રોવા મંડ્યા. ત્રણે છોકરા રોવા મંડ્યા. અરે...રે...! અમને સાંભળવાનું ક્યાં મળશે... ક્યાં મળશે... બાપુ! એ ધૂળમાં કાંઈ છે નહિ. આહાહા...!

અહીં કહે છે, કે વર્તમાન પંચમભાવનું સ્મરણ કરવું. આહાહા...! વર્તમાનમાં બિરાજમાન ભગવાન અંદર પૂર્ણ છે. આહાહા...! જેમાં મોક્ષની પર્યાયનો પણ અભાવ, જેમાં સંવર-નિર્જરા ધર્મની પર્યાયનો પણ અભાવ છે, એવું ધર્મી દ્રવ્ય જે તત્ત્વ છે, એનું સ્મરણ કરવું એટલે એકાગ્રતા કરવી, એ જ ધર્મ અને મોક્ષનું કારણ છે. આહાહા...!

શ્લોક-૫૮

(માલિની)

સુકૃતમપિ સમસ્તં ભોગિનાં ભોગમૂલં

ત્યજતુ પરમતત્ત્વાભ્યાસનિષ્ણાતચિત્તઃ ।

ઉભયસમયસારં સારતત્ત્વસ્વરૂપં

મજતુ ભવવિમુક્ત્યૈ કૌડત્ર દોષો મુનીશઃ ॥૫૯॥

[શ્લોકાર્થ :-] સઘળુંય સુકૃત (શુભ કર્મ) ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે; પરમ તત્ત્વના અભ્યાસમાં નિષ્ણાત ચિત્તવાળા મુનીશ્વર ભવથી વિમુક્ત થવા અર્થે તે સઘળાય શુભકર્મને છોડો અને *સારતત્ત્વસ્વરૂપ એવા ઉભય સમયસારને ભજો. એમાં શો દોષ છે ? ૫૮.

શ્લોક-૩૮ ઉપર પ્રવચન

૫૮ મો શ્લોક. ૫૮ છે ને?

સુકૃતમપિ સમસ્તં ભોગિનાં ભોગમૂલં

ત્યજતુ પરમતત્ત્વાભ્યાસનિષ્ણાતચિત્તઃ ।

* સમયસાર સારભૂત તત્ત્વ છે.

ઉભયસમયસારં સારતત્ત્વસ્વરૂપં

મજતુ ભવવિમુક્ત્યૈ કૌડત્ર દોષો મુનીશઃ ॥૫૯॥

શ્લોકાર્થ :- ‘સઘર્ણુય સુકૃત (શુભ કર્મ)...’ દયા, દાન, વ્રત, તપ, ભક્તિ, પૂજા એ શુભભાવ. આહાહા...! એ ‘સઘર્ણુય સુકૃત (શુભકર્મ) ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે;...’ એમાંથી તો ભોગ મળશે. આહાહા...! એ શુભભાવથી તો ભોગ અને બહારની સામગ્રી મળશે. પૈસા, લક્ષ્મી, અબજોપતિ, ધૂળપતિ, લક્ષ્મીપતિ એમ કહે છે ને? નરપતિ. પતિ કોનો? તું પરનો પતિ ક્યાંથી થયો? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- તો કરવું શું?

ઉત્તર :- આ કરવું. અંતર ભગવાન છે એની ઉપર દષ્ટિ કરવી, એ કરવાનું છે. બાકી બધા થોથા છે. આહાહા...! આકરી વાત છે, ભાઈ! પરમેશ્વર જિનેશ્વરદેવનું આ ફરમાન છે, કે સુકૃત જે શુભભાવ. સુકૃત લીધું છે ને? શુભભાવ. દયા, દાન, વ્રત, તપ, અપવાસ, પૂજા, ભક્તિ, રથયાત્રા, લાખો-કરોડોનું દાન, એમાં જે રાગની મંદતા થાય તો શુભભાવ છે. એ શુભભાવ ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે. એમાં તો ભોગ મળશે. ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે. આહાહા...! એમાં આત્માના આનંદનો અનુભવ નહિ મળે.

મુમુક્ષુ :- દયા, દાનમાં પૈસા દેવા કે ન દેવા?

ઉત્તર :- કોણ દે છે?

મુમુક્ષુ :- શેઠિયાઓ.

ઉત્તર :- શેઠિયા કોણ આપે? ધૂળેય નથી આપતા. એ તો રાગની મંદતાનો ભાવ કરે. લક્ષ્મી જાય છે એ તો જવાની જડની ક્રિયા છે. શું એ પરને આપી શકે? અન્યદ્રવ્ય અન્ય દ્રવ્યની પર્યાય ત્રણકાળમાં કરી શકતું નથી. એ તો આવી ગયું છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! આ હાથ આમ થાય છે એ આત્માથી નથી થતો. આંગળીથી નોટ પકડવી અને એને આપવી એ ક્રિયા આત્માની નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? અમને હીરો બતાવ્યો હતો. ‘વજુભાઈ’ છે ને? બહેનને આ શ્રાવણ વદ ૨, ૬૬ વર્ષ બેસે છે ને? ‘વજુભાઈ’ છે, એ દસ હજારનો હીરો લાવ્યા. વધાવશે, બેનને વધાવશે. ‘વજુભાઈ’ છે. આ બેઠા છે. મને હીરો બતાવ્યો હતો. ૬૬ નાના નાના હીરા છે. એની દસ હજારની કિંમત છે. બહેનને વધાવશે. જન્મ દિન. શ્રાવણ વદ ૨, ગુરુવાર. બહેનને તો કાંઈ નથી એ તો મડદા જેવા ઊભા રહેશે. દસ હજારના હીરાએ વધાવશે. એ તો શુભભાવ છે. શુભભાવ છે, એ ધર્મ નથી. ચાર જણા વધાવવાના છે. એટલી વાત કાને પડી છે.

મુમુક્ષુ :- રાગ ઓછો કરે એટલો તો ધર્મ થાય ને?

ઉત્તર :- રાગ ઓછો કરે એટલું પુણ્ય છે, નિશ્ચયથી એ પાપ છે. ‘પાપ પાપ કો સબ કહે, પણ અનુભવીજન પુણ્યકો પાપ કહે.’ ‘યોગીન્દ્રદેવ’માં આવે છે. આવે છે?

‘યોગીન્દ્રદેવ’ નો શ્લોક છે. મુનિરાજ દિગંબર સંત. ‘પાપ પાપકો તો સબ કહે, પણ અનુભવીજન સમ્યગ્દષ્ટિ તો પુણ્યકો પાપ કહે.’ દુનિયા માને ન માને એને ઘરે રહી. દુનિયાની કાંઈ પડી નથી કે દુનિયા માને અને દુનિયા રાજી થાય. એ રાજી ક્યાંથી થશે? અનાદિથી મૂર્ખાઈ સેવી છે. આહાહા...! અને વર્તમાનમાં પણ રાગથી લાભ થાય છે એમ માને તો મૂર્ખાઈને સેવે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘સઘળુંય...’ સઘળું શબ્દ પડ્યો છે. એકલા શુભભાવનો એક પ્રકાર નથી. શુભભાવના અસંખ્ય પ્રકાર છે. દયા, દાન, વ્રત, તપ, ભક્તિ, નામસ્મરણ, ગુણસ્મરણ, પ્રભુતા, પોતાના ગુણ-ગુણી ભેદનું સ્મરણ, પોતાના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયના ભેદના વિકલ્પ, એ પણ શુભભાવ છે. આહાહા...! અરે...! દુનિયાને ક્યાં જાવું? અરે...! એને ચીજ જ્યાં પ્રભુ અંદર બિરાજે છે. ‘ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે અને ઘટ ઘટ અંતર જૈન. મત મદિરા કે પાન સો મતવાલા સમજે ન.’ પોતાના મતના મદિરા પીધેલા છે, પોતાની માન્યતાનો દારૂ પીધો છે. તો ‘મતમદિરા કે પાનસો મતવાલા સમજે ન...’ અંદર વસ્તુ ભગવાન પૂર્ણાનંદથી ભરી પડી છે, એનો આશ્રય કરવો એ અજ્ઞાની-મૂર્ખ નહિ સમજે. આહાહા...!

‘બનારસીદાસ’. ‘બનારસીદાસ’ પહેલા વ્યભિચારી આદિ હતા. પછી સમ્યગ્દર્શન પામ્યા છે. આહાહા...! એ એમ કહે છે. ‘ઘટ ઘટ અંતર જિન વસે..’ ઘટ ઘટ અંતર વીતરાગ આત્મા વસે છે. વીતરાગમૂર્તિ મુક્ત સ્વરૂપ જ અંદર છે. રાગ અને કર્મનો સંબંધ માનવો એ તો વ્યવહાર છે. પરમાત્મા તો અંદર રાગ અને કર્મથી રહિત ભિન્ન, મુક્તસ્વરૂપ બિરાજમાન છે. અબદ્ધ કહો કે મુક્તસ્વરૂપ કહો. આહાહા...! જે કોઈ અબદ્ધસ્વરૂપ ભગવાનને જાણે, અનુભવે એને ૧૪-૧૫મી ગાથામાં કહ્યું છે કે એ જૈનશાસનનો અનુભવ છે. બાકી રાગનો અનુભવ એ અન્યમતનો અનુભવ છે, એ જૈનશાસનનો અનુભવ નથી. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

‘સઘળુંય...’ સઘળું શબ્દ પડ્યો છે ને? અસંખ્ય પ્રકારના શુભભાવ. આહાહા...! હું ગુણી. મારામાં ગુણ ભર્યા છે એવો વિકલ્પ ઉઠાવવો એ પણ શુભભાવ છે. આહાહા...! શુભભાવના અસંખ્ય પ્રકારમાં આ પણ એક શુભભાવ છે. ગજબ વાત છે, પ્રભુ! આહાહા...! તારી પ્રભુતાની.. આહાહા...! એ તો ભજન આવી ગયું. ‘હિંમતભાઈ’એ યાદ કર્યું હતું.

‘પ્રભુ મેરે તુમ સબ બાતે પૂરા, પ્રભુ મેરે તુમ સબ બાતે પૂરા, પર કી આશ કહાં કરે પ્રિતમ,..’ હે વ્હાલા નાથ! તું પરની આશા શું કામ કરે છે? આહાહા...! ‘પ્રભુ મેરે સબ બાતે તુમ પૂરા, પરકી આશ કહાં કરે પ્રિતમ. કઈ વાતે તુમ અધુરા.’ પ્રભુ! તું કઈ વાતે અધુરો છો કે પરની અને રાગની ને પુણ્યની આશા કરે છે? આહાહા...! એ ભજન છે. સમજાણું કાંઈ? ‘પ્રભુ મેરે તુમ સબ બાતે પૂરા’ બધી વાતે પૂરો. આનંદમાં પૂર્ણ, જ્ઞાનમાં પૂર્ણ, શાંતિમાં પૂર્ણ, વીતરાગભાવથી પૂર્ણ, સ્વચ્છતાથી પૂર્ણ... આહાહા...! ‘પરકી આશ કહાં

કરે પ્રિતમ, તું કઈ વાતે અધુરા' પ્રભુ! તું કઈ વાતે અધુરો છો કે તું પરની આશા કરે છો? આહાહા...! 'કપૂરચંદજી'! આવી વાત છે.

એ અહીં કહે છે, 'સઘર્ણુય સુકૃત (શુભ કર્મ)...' હામો અરિહંતાણં, હામો સિદ્ધાણં, હામો આયરિયાણં એમ કરવું એ પણ શુભ વિકલ્પ રાગ છે. આહાહા...! પ્રભુ! વીતરાગમાર્ગ કોઈ જુદી ચીજ છે. અરે...! દુનિયાને સાંભળવા મળે નહિ. અને બહારના આચરણ અને આ ક્રિયા કરી, આ ક્રિયા કરી, આ ક્રિયા કરી. આહાહા...!

ક્ષણ ક્ષણ ભાવમરણે. 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' કહે છે. ૩૩ વર્ષે દેહ છૂટી ગયો. 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.' ૧૬ વર્ષે મોક્ષમાળા બનાવી. ૧૬ વર્ષ દેહની ઉંમર, હોં! આત્માની તો ઉંમર છે નહિ, આત્મા તો અનાદિઅનંત છે. ૧૬ વર્ષની ઉંમરમાં એમ કહ્યું... આહાહા...! 'ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો?' પ્રભુ! રાગ અને પુણ્યના પરિણામ મારા અને એ મારું કર્તવ્ય છે એ (માન્યતામાં) 'ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે...' પ્રભુ! તારું ક્ષણે ક્ષણે ભાવમરણ થાય છે. જ્ઞાતા-દષ્ટાનો ભાવ છોડીને એ રાગનો કર્તા થાય છે, નાથ! તારા જીવનનું મૃત્યુ થાય છે. ડોક્ટર! આવી વાત છે. આહાહા...! ૧૬ વર્ષે. 'બહુ પુણ્ય કેરા પુંજથી...' છે ને? એ ૧૬ વર્ષની ઉંમરે બનાવ્યું.

‘બહુ પુણ્ય કેરા પુંજથી શુભ દેહ માનવનો મળ્યો.

તોયે અરે ભવચક્રનો આંટો નહિ એકેય ટળ્યો.’

પ્રભુ! મનુષ્યભવ મળ્યો અને ભવરહિત તારી દષ્ટિ ન થઈ. પ્રભુ! તેં જીવનમાં શું કર્યું? આહાહા...!

‘બહુ પુણ્ય કેરા પુંજથી તે શુભ દેહ માનવનો મળ્યો.

તોયે અરે ભવચક્રનો આંટો નહિ એકે ટળ્યો.’

એ શું કહે છે? એમાં ગંભીરતા છે. ૧૬ વર્ષે ઘણો ક્ષયોપશમ હતો. હિન્દુસ્તાનમાં ધર્મીના નામે આવા ક્ષયોપશમવાળું કોઈ નહોતું, એવો ક્ષયોપશમ. 'ભવચક્રનો આંટો નહિ એકે ટળ્યો...' એ શું કહે છે? પ્રભુ! તેં રાગની, પ્રેમની, પ્રીતિમાં, રાગની એકાગ્રતામાં આંટા માર્યા, તો એ આંટામાં ઉભો રહીશ તો પડી જઈશ. ચક્રવાત આમ આંટો મારે ને? ચક્રવાતમાં આમ જ ઉભો રહીશ તો પડી જઈશ. પણ ચક્કરમાં આમ એક ઉંધો આંટો મારી દે, ગુલાંટ મારી દે, તો ઊભો રહી જઈશ. શું કીધું સમજાણું?

૧૬ વર્ષે કહે છે, 'ભવચક્રનો એક આંટો ન ટળ્યો.' રાગની એકાગ્રતા અને રાગથી ધર્મ થશે અને પર્યાયના આશ્રયથી ધર્મ થશે એ મિથ્યાત્વ છે. સંસારચક્રનો એક આંટો તેં (ન) ટાળ્યો. ગુલાંટ ખાઈ જા એકવાર. આહાહા...! એ પર્યાયબુદ્ધિ અને રાગબુદ્ધિ છોડ અને ત્રિકાળી દ્રવ્યબુદ્ધિ કર, તો એક આંટો તારા ભવનો અંત આવી જશે. અરે...! પ્રભુ! શું થાય?

અત્યારે અબજોપતિ માણસો ઘણાં છે. ‘અમેરિકા’માં તો અબજોપતિના ઢગલા છે. બધા અશાંતિ. અત્યારે કહે કે, અરે...! આમાં કાંઈ શાંતિ નથી. હવે શું કરવું? પછી ‘મુંબઈ’માં કેટલાક બાવા થાય છે. હરે કૃષ્ણ... હરે કૃષ્ણ (કરતા હોય). ‘મુંબઈ’ જઈએ ત્યારે ઘણાં બાવા હરે કૃષ્ણ... હરે કૃષ્ણ... (કરતા હોય છે). એની એ દશા છે. હરે કૃષ્ણ... હરે કૃષ્ણ... કરે એ વિકલ્પ અને રાગ છે. આહાહા...!

કર્મ કૃશે સો કૃષ્ણ કહીએ. ભગવાનઆત્મા કૃષ્ણ એને કહે છે, કે જે અજ્ઞાનનો કૃશ એટલે ખેદ કરીને નાશ કરી દે. આહાહા...! ‘કર્મ કૃશે સો કૃષ્ણ કહીએ, નિજપદ રમે સો રામ કહીએ.’ પોતાના નિજ આનંદસ્વરૂપમાં રમે એ રામ છે અને રાગમાં રમે એ હરામ છે. ‘આનંદઘનજી’માં આવે છે. શ્વેતાંબરમાં ‘આનંદઘનજી’ થયા. એમનો શ્લોક છે. અહીં તો બધું જોયું છે. હજારો શ્લોક શ્વેતાંબરના, દિગંબરના જોયા છે. એમાં આ આવ્યું છે, ‘કર્મ કૃશે સો કૃષ્ણ કહીએ.’ રાગનો નાશ કરે અને પોતાના સ્વભાવની પ્રતીતિ કરી અને અનુભવ કરે અને દશાશુદ્ધિ કરે એ કૃષ્ણ છે. આહાહા...!

‘નિજપદ રમે સો રામ કહીએ.’ રામચંદ્રજી મોક્ષ પધાર્યા છે. તો તું પણ રામ છો. પણ રામ કેવા? નિજપદ આનંદના નાથમાં અંદર રમે. એ ‘નિજપદ રમે સો રામ કહીએ, રાગમે રમે સો હરામી કહીએ.’ આવી વાત છે, ‘મણિભાઈ’! સાંભળવી મુશ્કેલ પડે, બાપુ! બધી ખબર છે. દુનિયાની ખબર નથી?

અહીં તો મુનિરાજ કહે છે, દિગંબર સંત ‘પદ્મપ્રભમલધારી’દેવ મુનિ. આહાહા...! ‘સઘળુંય સુકૃત (શુભકર્મ) ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે;...’ આહાહા...! ધર્મીના ધર્મનું એ મૂળ નથી. આહાહા...! શુભભાવના કર્તા થવું અને શુભભાવ આવવો, એનું ફળ તો ભોગીઓના ભોગ છે. એમાં કોઈ આત્મા-બાત્મા નહિ મળે. બહારથી ધૂળ મળશે. પાંચ-પચાસ કરોડ ધૂળ. એ ભોગીઓના ભોગનું મૂળ શુભભાવ છે. ધર્મીના ધર્મનું મૂળ શુભભાવ નથી. એમાં આવ્યું ને? આહાહા...! દિગંબર સંતોને જગતની કાંઈ પડી નથી. સમાજ સમતોલ રહેશે કે નહિ, એ માને કે ન માને, એ એના ઘરે રહ્યા. માર્ગ આ છે. ‘એક હોય ત્રણકાળમાં પરમાર્થનો પંથ.’ એ જાહેર કરે છે. સમાજમાં માનો, ન માનો. બહુ માણસો હોય તો સત્ છે. અને થોડા માને તો સત્ય નથી. એમ નથી. સત્ને માનનારાને સંખ્યાની જરૂર નથી. આહાહા...!

‘સુકૃત...’ આહાહા...! મુનિરાજને દુનિયાની દરકાર છે? ‘સુકૃત (શુભ કર્મ) ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે;...’ એમાં તો પાપ ને લક્ષ્મી અને ધૂળ મળશે. આહાહા...! અને એ તરફ વાસનામાં તારું લક્ષ જશે તે એકલું પાપ છે. લક્ષ્મી મારી છે એવી માન્યતા તો મિથ્યાદષ્ટિ મૂઢ છે. જીવનો અજીવ છે? અજીવનો અજીવ છે એ જીવનો અજીવ થઈ ગયો? આહાહા...! અને એ અજીવ મળ્યું છે એ શુભભાવથી મળ્યું છે, એમ કહે છે. એ ચીજ ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે. ‘ધન્નાલાલજી’! તમારા ‘રતનચંદજી’ ક્યારે આવશે? આવવાના છે ખરા.

પાંચ-છ કરોડ રૂપિયા. ‘રતનલાલ’ ‘કલકત્તા’. એમના ભાઈ છે ને? કાકાના દિકરા. કાકા-દાદાના દીકરા કહેવાય. આહાહા..!

અહીં કહે છે, સાંભળ તો ખરો, પ્રભુ! એ ‘શુભકર્મ ભોગીઓના ભોગનું મૂળ છે,...’ એ ભોગ તો ધર્મનો નાશ કરનારું છે. એ શુભભાવ પરમાત્મા ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ ‘સમયસાર’માં મોક્ષ અધિકારમાં કહે છે, એ શુભભાવ ઝેરનો ઘડો છે. પ્રભુ! અમૃતનો દરિયો છે. પ્રભુ અમૃતનો દરિયો આત્મા છે. આહાહા..! અમૃતથી છલોછલ ભરેલો છે. આહાહા..! આવી વાત કઠણ પડે. માને ન માને જગત સ્વતંત્ર છે. પરમાત્માનો માર્ગ તો આ છે. આહાહા..!

‘પરમતત્ત્વના અભ્યાસમાં નિષ્ણાત ચિત્તવાળા મુનીશ્વર...’ પરમતત્ત્વ ભગવાનઆત્મા પરમતત્ત્વ. સંવર-નિર્જરાથી પણ પાર તત્ત્વ. એવા ‘પરમતત્ત્વના અભ્યાસમાં...’ પરમતત્ત્વના અભ્યાસમાં. આહાહા..! ‘નિષ્ણાત ચિત્તવાળા...’ નિષ્ણાંત એટલે જાણનારા-પ્રવિણ. ‘પરમતત્ત્વના અભ્યાસમાં નિષ્ણાત ચિત્તવાળા મુનીશ્વર ભવથી વિમુક્ત થવા અર્થે...’ ભવથી વિમુક્ત થવા અર્થે ‘તે સઘળાય શુભ કર્મને છોડો...’ આહાહા..! પહેલા દષ્ટિમાંથી છોડો, રુચિ છોડો. પછી સ્થિરતા કરીને અસ્થિરતાને છોડો. છોડવાના બે પ્રકાર છે. દષ્ટિમાંથી શુભભાવની રુચિ છોડો. આહાહા..!

‘શુભ કર્મને છોડો અને સારતત્ત્વસ્વરૂપ એવા ઉભય સમયસારને ભજો.’ ‘સમયસાર’ આત્મા એ સારભૂત તત્ત્વ છે. ત્રિકાળી આનંદનો નાથ પ્રભુ પૂર્ણ એ સારતત્ત્વ છે. ઉભય સમયસાર. કારણપરમાત્મા ત્રિકાળ અને કાર્યપરમાત્મા, સર્વજ્ઞ પરમાત્મા-બેને ભજો. આહાહા..! વિશેષ કહેશે....

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)